

דף שבועי

בס"ד

פרשת מטות מסעי, תשפ"ו, מספר 1676

לא יחל דברו, כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה; אמינות הדיבור כערך מהותי אברהם גוטליב

או ערך פלוני עלי, שיתן לכהן כפי הערך שאמר ולא פחות, כמו שבא בכתוב מפרש בזכר ונקבה ולפי חשבון השנים, שנאמר (וי' כז:ב) 'איש כי יפלא נדר בערך נפשת לה'. וענין הערכין הוא מכלל נדרי הקדש, ולפיכך חייבים עליהם משום "לא יחל דברו" (במ' ל:ג), ומשום "לא תאחר לשלמו" (דב' כג:כב), ומשום "כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (במ' ל:ג).

ספר החינוך, במדורו הפסיכולוגי-חינוכי "משורשי המצווה", המביא את טעמי המצוות בראי נבכי הנפש והחינוך לערכים, ממשיך כאן ומבאר את 'כפל הלשון' מבחינה מעשית:

ומשרשי המצוה. לפי שהאדם לא ישתתף בעליונים זולתי בדבור, והוא כל החלק הנכבד שבו, וזה יקרא באדם נפש חיה, כדמתרגם אונקלוס 'והות באדם לרוח ממללא', כי שאר חלקי הגוף מתים הם, ואם יפסיד האדם זה החלק הטוב ישאר הגוף מת וככלי אין חפץ בו. אף על פי שלא נתיחדו בהן עשה ולא, ציו חכמים והזהירו כמה אזהרות שלא ישנה אדם בדבורו, על כן נתחייב לקיים דבורו במה שהוא משתמש בו בדברי שמים מכל מקום, כגון בהקדשות ובכל דברי הצדקות. וביתר כל עניני העולם, אף על פי שלא נתיחדו בהן עשה ולא, ציו חכמים והזהירו כמה אזהרות שלא ישנה אדם בדבורו. תקנו לקלל המשנה בדבורו כל זמן שנועשה בענין מעשה, וזהו ענין מי שפרע הנזכר להם בהרבה מקומות שאמרו בו, דברים ומעוה קאי באבל אמרו (מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה, הוא עתיד להיפרע ממי שאינו עומד בדיבורו (ב"מ מד א), כמו שבא בגמרא בפרק הזהב, וכבר הארכתי הרבה בשרשי שבועות ונדריים בסדר "וישמע יתרו" במצות "לא תשא" (מצוה ל).

ספר החינוך מלמדנו על פי השכל הישר, שדיבורו של האדם נמצא בנשמתו הנצחית, וחובה על האדם שהוא

ונדר משה אלראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'.
איש כי ידר נדר לה' אלהי שבע שבעה לאסור אסור עלנפשו לא יחל דברו ככל היצא מפי יעשה (במ' ל:ב-ג).

לקראת סיום ספר במדבר, 'חומש הפקודים' (משנה יומא ז א), משה פונה בשם ה' אל ראשי המטות, שהם ראשי השבטים שתפקידם היה לשמש גורם שיפוטי ומנהיגותי. בפנייתו, הוא מצווה אותם להורות לעם שלא לנדור ולא להישבע לשווא. מדובר בתכלית התורה שהיא תורת חיים, והרעיון הוא להציב גבולות לאדם להתנהלות זהירה וראויה: "לא יחל דברו" (במ' ל:ג). המשמעות המעשית היא מתוך היבט שלילי של 'מה לא לעשות': לא יחלל (יבטל) את דברו; עליו לעמוד בהבטחתו. אולם, יש המשך מתוך היבט חיובי של 'מה כן לעשות': "כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (שם).

נשאלת כאן השאלה, מהי התכלית שבמשפט ההמשך? וכי אין זה מובן מאליו מהוראת "לא יחל דברו"? לכאורה, יש כאן כפילות לשונית מיותרת, שהרי כאשר האדם לא יבטל את דברו אשר הבטיח, הוא עושה בפועל ככל היוצא מפיו.¹ מהי א"כ הסיבה לכך שהתורה מדברת כאן ב'כפל לשוני'? ברור, שהתורה, כדרכה, מביאה כאן מסר חינוכי ערכי לחיים, והשאלה היא: מהו?

נקודת המוצא היא, כפי שספר החינוך כבר מלמדנו (מצוה ש"ג), שלפנינו שני ביטויים שונים, המשתלבים ב'ערכי אדם', עם ביטוי שלישי מתבקש, שאינו מופיע אצלנו, אלא בפרשת כי תצא (דב' כג:כב): "לא תאחר לשלמו":

מצות מעריך אדם שיתן דמים הקצובים בתורה
– לדון בערכי אדם, כלומר, מי שאמר ערכי עלי

* ד"ר אברהם גוטליב, מרצה בביה"ס עולמות – לימודי יהדות ותרבות ישראלית, אוניברסיטת בר-אילן.

1 על שאלת היחס שבין האדם למוצא שפתיו בראי חז"ל, ראו: הרב אברהם סתיו, "דעת ודיבור בנדרים ובשבועות", באתר 'אסיף': <https://asif.co.il/wpfb-file/asif-1-224-237-2-pdf>

תוכחת מוסר שהאדם יהיה נאמן בדיבורו וישמור מוצא שפתו, אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחויב בדברים, כעניין שאמר משה רבנו ע"ה לבני גד וראובן (במ' לב:כד), "וְהִיצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ". פירש רש"י, שקיבלתם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק כו'. עוד דבר אחד הבטיחו מה שלא היו מחויבים לעשות, דהיינו שלא היו מחויבים רק לצאת עם ישראל ביחד במלחמה כמו שאמר להם משה רבנו ע"ה (שם:ו) "הֲאֵחִיכֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תִּשְׁבּוּ פֹה"? והם קיבלו נחלץ חושים לפני בני ישראל, שהם רוצים לילך בראש.

יוצא, אפוא, שבכל מצב נדרשת מהאדם אמינות בדיבורו לצד שמירת מוצא שפתו. שאם לא כן, בלתי אפשרי לחיות בחברתו, כי אי אפשר לסמוך עליו וגם לא לעבוד איתו. וכבר ספר משלי מעבה את המסר החשוב והעקרוני-קיומי של התורה לאדם, להשתדל להיות בגדר: "שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצְּרוֹת נַפְשׁוֹ" (כא:כג), בבחינת 'גיבור הכובש את יצרו' כאשר הוא מצליח עם כוחות נפשו לשלוט ברוחו (אבות ד, א).

השל"ה ממשיך ואומר, שהכלל הערכי המהותי של שמירת הדיבור הוא מידה עליונה בכלל בחיים, בין בדיני נפשות ובין בדיני ממונות, והוא מופיע בהמחשה מעשית בדברי משה לבני גד ולבני ראובן בפרשתנו (לב:כד):

ועל זה פירשו הפסוק הנאמר בגד: "צִדְקַת ה' עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטֶיךָ עִם יִשְׂרָאֵל" (דב' לג:כא). כלומר, מצד המשפט והדין לא היו מחויבים רק לילך עם ישראל, אבל הם הוסיפו ועשו הצדקה של ה' כמו שכתוב "וְה' בִּרְאשׁוֹ" (מי' ב:יג), כן והחלוץ יצא בראש (עי' יהושע ו:יג), וקיימו היוצא מפהם. ומידה עליונה מידה זו, וככה יתנהג האדם בין בענייני נפשות בין בדבר שבממון, ככל היוצא מפיו יעשה הן צדק ולא צדק.

לפי השל"ה נמצאנו למדים כלל ברזל חשוב ביותר לחיים חיוניים טובים: להיזהר בקיום הבטחות, מתוך שמירה מרבית על מוצא שפתנו, בקיום צודק וראוי של מה שהבטחנו.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
 כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
 ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
 יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
 עורכת לשון: רחל הכהן שיף

מְדַבֵּר (לעומת שאר הברואים)², לשמור על אמינות הדיבור כערך מהותי, לא רק ב'דברי שמיים', אלא גם ב'יתר כל עניני העולם'. קיום החברה בעולם מחייב את האדם מוסרית וערכית לדבוק ביושרה, באמצעות אמינות הדיבור, ולעמוד בדיבורו בכל תחומי החיים. הכפילות הלשונית אינה מיותרת אם כן, אלא בעלת ערך מוסף. היא פותחת פתח נרחב וחיוני להבנת עומק התורה כספר הוראה לחיי יושר תקינים: היא מכוונת את האדם לא רק למניעה של פעולה שלילית, אלא גם ליצירה מעשית של פעולה חיובית, למימוש עצמי מוסרי ולחיים שבהם המילה והמעשה שזורים כראוי זה בזה. האדם נקרא לחיות בהרמוניה פנימית ובאחריות רוחנית, ולייצג יושרה וצדק בעולמו החומרי והגשמי הניצב מול פיתויים רבים. החיים הם בעלי ערך, חיוניות ומשמעות, ועל האדם לעמוד בהבטחתו מתוך מחויבות פנימית לעקרונות הנצחיים של מוסר וצדק. כך שהחיים אינם רק 'תופעה בעולם החומר' כהגדרה הביולוגית התאורטית,³ אלא הם משמעותיים, במסגרת מוסרית של יושר שיסודה אמינות בדיבור; שיש למי להאמין ועל מי לסמוך.

אך עדיין נשאלת השאלה, מהו המסר החינוכי ערכי של התורה במישור המעשי בפרשתנו ב'כפל הלשוני': "לֹא יֵחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הִיצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה"? לשאלה זאת נדרש השל"ה הקדוש,⁴ ההולך בדרכו של "ספר החינוך" בהסבר הכפל הלשוני בפרשתנו. הוא מסביר שהשמירה על אמינות הדיבור היא הן בקודש והן בחול, כפי שהיא מיושמת בפרשתנו על ידי בני גד ובני ראובן, וכלשונו:

"לֹא יֵחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הִיצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה", לכאורה ככל היוצא מפיו יעשה הוא מיותר. אלא הוא

2 בטקסונומיה הפילוסופית-אריסטוטלית שאומצה והתפתחה בימי הביניים, האדם סווג בקטגוריית ה־animal rationale שהוא: 'בעל-חיים תבוני' ושוך בדרגת ה'מדבֵּר' (medabber). מושג זה ביטא את ההבחנה בין האדם לבין שאר בעלי-החיים באמצעות תכונתו הייחודית: היכולת הלשונית-שכלית להפעיל חשיבה מושגית, לנסח טענות, ולתקשר באמצעות דיבור רציונלי. היכולת הדיסקורסיבית ההגיונית של החשיבה, נתפסה כביטוי מובהק לשכל הפועל באדם, ולפיכך הציבה אותו בראש סולם החיוניות, מעל ה"חי" ומעל ה"צומח", כמין ביולוגי שהיבטו האינטלקטואלי הוא מאפיין מהותי להגדרתו. ראו על כך: Aristotle. *De Anima* (On the Soul) Translated by W. S. Hett. Loeb Classical Library 288.

Cambridge, MA: Harvard University Press; London: William Heinemann, 1935.

3 לפי התאוריה הביולוגית, החיים הם תצורה מורכבת של חומר ולא ישות שמקורה מעבר לחומר. החיים נתפסים כתופעה חומרית משום שכל מאפייניהם: גדילה, רבייה, תודעה, חילוף חומרים תקין, העברת מידע תורשתי והתפתחות, ניתנים להסבר באמצעות תהליכים פיזיקליים-כימיים המתרחשים בתוך חומר ממשי: מולקולות, תאים, רקמות ואיברים. ראו על כך: Gómez-Márquez, J. (2021). What is life? *Molecular Biology Reports*, 48, 5225–5235. <https://doi.org/10.1007/s11033-021-06594-5>

4 פראג-ירושלים-צפת-טבריה, המאות 16-17, בפירושו שני לוחות הברית, תורה שבכתב.

"האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשובו פה?" – על הקונפליקט של בני גד וראובן עם משה רבנו אריה ארזי

חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדני דבר
(לב:כו-כח).

הצעה זו מציעה פתרון הן ליחס של השבטים עם אחיהם ולקשר ביניהם, והן להתנהלותם כלפי הקב"ה. משה מקבל את הצעתם בסיכום המוצג בפני יהושע בן נון וראשי כל השבטים, וסיכום זה מוכר כ"תנאי בני גד ובני ראובן".³ נציגי השבטים מקבלים סיכום זה ומדגישים את הממד האלוהי בהסכם זה: "את אשר דבר ה' אל עבדיך פן נעשה" (לב:לא). בכך למעשה מסתיים הקונפליקט לשבטיות רצונם של שני הצדדים.⁴

רקע תיאורי

במצב של קונפליקט אפשר לבחון את התנהגותו של האדם באמצעות שני מרכיבים:

א. **אסרטיביות** – תקיפות: דהיינו המידה בה האדם מנסה לדאוג לאינטרסים שלו עצמו.
ב. **קואופרטיביות** – שיתוף פעולה: המידה בה האדם מנסה להביא בחשבון את האינטרסים של הצד השני ולדאוג להם.

בעזרת שני בחנים אלה ניתן לתאר חמש גישות אסטרטגיות לניהול קונפליקטים, כמתואר בציור א (בהמשך): כל אחת מן העמדות מהווה תמהיל שונה בין מידת האסרטיביות ומידת הקואופרטיביות.

בתחרות צד אחד אסרטיבי ומנסה לקדם את האינטרסים שלו ולהשיג את מטרותיו על חשבון הצד האחר, כאשר האינטרסים של הצד האחר אינם נלקחים בחשבון אפילו במידה מינימאלית. לעומת זאת, **ויתור** הוא היפוכה של התחרות. צד אחד מוותר על האינטרסים שלו והוא איננו אסרטיבי, כדי להשיג את רצונו של הצד האחר. **בהימנעות**, הנמנע אינו מטפל בקונפליקט, אינו מקדם את האינטרסים שלו או של זולתו מתוך רמה נמוכה הן של אסרטיביות והן של קואופרטיביות. **פשרה** היא מצב ביניים הן באסרטיביות והן בקואופרטיביות; במצב זה כל אחד מהצדדים מצליח לספק חלק מהאינטרסים שלו, אך במחיר של ויתור כואב על חלק אחר.

שיתוף פעולה או בירור יסודי

טכניקה זו היא המורכבת והקשה ביותר ליישום. כאן מנסים שני הצדדים למצוא פתרון שיספק במלואו את האינטרסים של שני הצדדים. בשיתוף הפעולה האסרטיביות והקואופרטיביות מגיעים לרמה הגבוהה ביותר. התהליך דורש דיון יסודי בנושא השנוי במחלוקת, זיהוי ברור של האינטרסים (הסמויים לעיתים) המביאים למחלוקת, ומציאת אלטרנטיבות העונות על דרישות שני הצדדים. טכניקה זו שימושית במטרה למצוא פתרון שיספק את שני הצדדים, כאשר האינטרסים של שניהם חשובים, ואין שום אפשרות לוותר עליהם. שיתוף פעולה נפוץ כאשר הקונפליקט הגלוי הוא ביטוי לבעיה עמוקה יותר הדורשת פתרון, והבעיה חשובה מספיק כדי להצדיק את המאמץ הנדרש במציאת פתרון. כדי להקל על ההבחנה בין

קונפליקט הוא מצב של חוסר הסכמה, התנגדות או מאבק בין יחידים או קבוצות.

במאמר זה אבקש להתבונן בקונפליקט בין שבטי ראובן וגד עם משה רבנו, מאבק שהתפתח ערב חציית הירדן בדרך לכיבוש עבר הירדן המערבי, באמצעות מודל תומס וקילמן שהוא מודל תאורטי מוביל בתחום ניהול קונפליקטים.¹ בחינת דרכי הפעולה של המעורבים בקונפליקטים דרך המודל תוכל להאיר מזווית שונה את הדילמות שבפניהן הם ניצבו, ותסייע לנו להעריך את הסיבות שהביאו אותם לפעול כפי שפעלו ולהבין.

הקונפליקט בין הצדדים

בפרשתנו, בפרק ל"ב, מתואר קונפליקט משמעותי שהתפתח בין בני גד וראובן למשה רבנו בעקבות בקשתם של בני גד וראובן להישאר בעבר הירדן המזרחי, ולנחול את כל השטח והערים שכבשו בני ישראל עוד בטרם עברו את הירדן. תחילה הם פנו אל משה והביעו את בקשתם ברמז באומרים: "הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה" (לב:ד). כשמשה לא הגיב לרמז, הם פנו אליו באופן ישיר ובקשו: "אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעבדנו את הירדן" (לב:ה).

תשובתו של משה תקיפה ונוקבת (פסוקים ה-טו). הוא ראה את בקשתם שלא לעבור את הירדן בחומרה רבה מהסיבות הבאות:

א. בשל חוסר ההוגנות בבקשתם שלא להשתתף במלחמה (שוויון בנטל). ב. בשל ההשפעה של מעשה כזה, העלול ליצור חשש ודמורליזציה אצל בני ישראל. ג. בקשתם היא בבחינת חטא כלפי הקב"ה של מאיסה בארץ המובטחת.

משה משווה את בקשתם לחטא המרגלים, ומסרב לקבלה באומרו:

והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ה' אל ישראל כי תשובו מאחרי ויסף עוד להניחו במדבר וישחתם לכל העם הזה (לב:יד-טו).

בהמשך מתפתח משא ומתן ארוך² בין שני השבטים ובין משה, ובסיומו מעלים נציגי השבטים הצעה לפתרון הקונפליקט:

ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה, טפנו ושינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד, ועבדיך יעברו פל

* אריה ארזי סמנל"ל בדימוס של אוניברסיטת בר אילן, מחבר הספר "פניו אליך – פנים חדשות בפרשיות התורה".
המאמר נכתב לזכר אחותי גתית בת שאול ורות למלאת 16 שנים לפטירתה.

1 Thomas, (1976). "Conflict and Conflict Management", In D. M. Dunnette ed. *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. (Chigaco, Rand McNally)
2 שמסתיים בפסוק לג.

3 משנה, מסכת קידושין ג, ד.

4 לשני השבטים צורף גם חלק משבט מנשה.

בביטוי "והייתם נקיים מה" ומישראל", וכן בביטוי 'חטאתם לה'. ביטויים מנחים אלו מעידים על האינטרס החשוב לו. לפי פשוטו של מקרא, השטחים שנכבשו בעבר הירדן המזרחי על ידי ישראל היו אמורים להישאר בחזקתם, ולא הייתה כוונה לעזובם. הוא לא התנגד לכך שהשבטים יקבלו את הנחלה שאותה הם ביקשו, אבל הם לא היו רשאים לפרוש מאחיהם; הם היו חייבים להוכיח את דבקותם בציוי הא-לוהי להיכנס לארץ כנען שממערב לירדן, ואת השתתפותם בלקיחת חלק משמעותי בתהליך ההתנחלות בעבר הירדן המערבי. באופן זה התנהגותם תהיה לרצון לא רק בעיני אחיהם, אלא גם בעיני הקב"ה. משה הדגיש שאין כאן רק עניין חברתי של התנהגות רצויה בעיני ישראל אחיהם,⁷ אלא שעליהם להימנע ממעשה שאינו רצוי בעיני הקב"ה.

מתוך המודל ניתן לשים לב שחל שינוי משמעותי בעמדתם של שניים וחצי השבטים במהלך הדיאלוג עם משה. בראשית הדרך הם ניגשו למשה מתוך מידה רבה של אסרטיביות ומידה נמוכה של קואופרטיביות, כמו גם מתוך חשיבות רבה של נושא הנחלה בעבר הירדן המזרחי, ומידה נמוכה של חשיבות הקשר בינם לבין יתר השבטים. אולם מתוך דברי התוכחה של משה התרחש שינוי בעמדתם, ובהצעתם הסופית ניכרת מידה גבוהה של אסרטיביות ביחס לבקשתם לנחלה בעבר הירדן המזרחי, אך יחד עם זאת מידה גבוהה של קואופרטיביות בנכונותם להביא בחשבון את האינטרסים של שאר השבטים ושל משה. באופן דומה, בהצעתם האחרונה נראה כי חשיבות הקשר עולה, ומתוך השינוי בעמדתם ובהתייחסותם לחשיבות הקשר עם שאר העם ולמחויבות הדדית לכלל בני ישראל, הם הציעו הצעה המבטאת אסטרטגיה של שיתוף פעולה.

על פי מודל תומס וקילמן שהוצג לעיל, **שיתוף פעולה** הוא תהליך המצריך מתן אמון באחר והפגנת כנות כלפיו. הוא דורש דיון יסודי בנושא השנוי במחלוקת, זיהוי ברור של האינטרסים (הסמויים לעיתים) המביאים למחלוקת, ומציאת אלטרנטיבות העונות על דרישות שני הצדדים. דומה שכל אלה מתקיימים בדרך שבה נפתר הקונפליקט בין שני השבטים ובין משה. יתרה מזו, לפי המודל של SAVAGE (ראו לעיל) כאשר גם הנושא וגם הקשר בין הצדדים בקונפליקט חשובים באותה מידה, ואי אפשר להעדיף אחד מהם, הקונפליקט ייפתר בצורה המספקת ביותר בדרך של שיתוף – בירור, או בפשרה. הקשר כאן הוא קשר שבו מעורבים הקב"ה, משה כנציגו, שני השבטים, ויתר העם. קשר זה עצמו הוא אחד ממוקדי הקונפליקט, שכן השבטים הללו חייבים היו להמשיך ולראות את עצמם כחלק מעם ישראל ולציית לצו הא-לוהי לרשת את הארץ. הנושא של הנחלה המתאימה היה מהותי מאוד בעיני השבטים, אך מבחינת משה לא הייתה הנחלה כשלעצמה סיבה למשבר. לכן הדרך של 'שיתוף פעולה' היא זו שהביאה לפתרון שהביא ל-WIN-WIN.⁸

פשרה לבין שיתוף פעולה נציין, כי פשרה היא מצב של LOSE-LOSE – כל צד חש כי הפסיד משהו, ולעומת זאת שיתוף פעולה הוא מצב של WIN-WIN – כל צד חש שהוא הרוויח בפתרון הקונפליקט את הדברים החשובים לו.

החוקר SAVAGE⁵ שכלל את המודל, והצביע על שני בחנים נוספים המשפיעים על בחירת הטכניקה המופעלת בפתרון הקונפליקט. ממדים אלה הם: **חשיבות הקשר** בין המעורבים בקונפליקט ו**חשיבות הנושא** השנוי במחלוקת (ציור ב). כאשר גם הקשר וגם הנושא אינם חשובים, 'הימנעות' היא גישה פרקטית ויעילה. כאשר הקשר הוא בעל חשיבות גבוהה והנושא בעל חשיבות נמוכה, אסטרטגיה של ויתור תסייע לשמירה על איכות הקשר. כאשר הנושא חשוב והקשר חשוב פחות, ישלוט הסגנון התחרותי, ואילו כאשר הקשר והנושא שניהם חשובים ואי אפשר להעדיף אף אחד מהם, הקונפליקט ייפתר בצורה המספקת ביותר בדרך של שיתוף-בירור, או בפשרה.

לאור הרקע התאורטי דלעיל, נקל לראות כי הקונפליקט בין השבטים לבין משה נפתר בדרך של **שיתוף פעולה**. האינטרס החשוב של בני גד, ראובן וחצי המנשה היה לקבל נחלה את השטחים שכבשו בני ישראל, את ממלכות סיוחן מלך האמורי ועוג מלך הבשן. שכן, נחלה זו התאימה מאוד לפרנסתם כרועי צאן ובקר. ייתכן שמלכתחילה הם היו מעדיפים להישאר עם טפם ומקניהם בעבר הירדן המזרחי, ולא לעבור את הירדן מערבה,⁶ אבל כשהבינו את תוכחתו של משה ואת עמדתו החוששת לגורל כל העם, הם מיהרו לומר:

ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המצור מפני ישיב הארץ. לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו (לב:יז-יח).

ואכן, בתום כל תהליך הכיבוש וההתנחלות, יהושע מעיד על בני ראובן גד וחצי שבט המנשה שהם מילאו את כל התחייבויותיהם בצורה הטובה ביותר (יה' כב:א-ו). עדות זו מחזקת את הנחתנו, כי האינטרס המרכזי של בני השבטים היה לקבל את נחלתם ממזרח לירדן, ואינטרס זה התקיים במלואו מייד כשנפתר הקונפליקט.

מבחינתו של משה, האינטרס החשוב ביותר שלו היה לדאוג לכך שלא תיווצר כאן חזרה על חטא המרגלים, שמשמעותה היא שחלק מהעם (שני השבטים) מאוסים בארץ חמדה. לחטא שכזה היו עלולות להיות תוצאות הרסניות. משה דאג שהתנהגותם לא תביא חלילה חטא ועוון, לא עליהם ולא על יתר העם, ושהיא תהיה רצויה בעיני הקב"ה. בדברי משה לבני גד וראובן (פסוקים כ-כד) הוא משתמש שלוש פעמים בביטוי 'לפני ה', פעם אחת

5 Consider Both Relationships and Substance When Negotiating Strategically.; By: Savage, Grant T.; Blair, John D.; Sorenson, Ritch L., Academy of Management Executive, Feb 89, Vol. 3.

6 כך סובר רבי יצחק עראמה באומרו: "לי מתחלה לא היה דעתם לעבור עמהם למלחמה. וזה מה שאמר אל תעבירו את הירדן" (עקדת יצחק, פ"ה, א'), וכך סוברים גם בעל פירוש דעת מקרא ואחרים.

7 א. עסיס (2024), **תורה כפשטה במדבר**, הוצאת מגיד, עמ' 441, ועיינו במדבר כא:כה, לא, לה.

8 ברצות ה' יפורסם בדף השבועי לפרשת דברים תשפ"ה מאמר המשך העוסק בקונפליקט נוסף שבו, היו מעורבים בני גד וראובן וחצי שבט המנשה, קונפליקט שכמעט הביא למלחמה, כפי שמתואר ביה' כ"ב. arye.arzi@gmail.com

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא

לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של

אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:

<http://www1.biu.ac.il/parasha2>

כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il

ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע

בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן

יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף